

КОНСТРУКТИВНА ТВОРЧКА ДЕФОРМАЦИЈА

(Петар Хаци Башков – скулптури и цртежи, РДУ – Скопје)

Во еден процес на следење, размислување и пишување, дојдов до сознание дека уметноста, во својата суштина, носи многу човечтина, болештина и надежи, и може да се сети нејзинатаносивост — онака како болката што се секава. Тоа сознание ми создаде нагон од нејасни сили да се впуштам по тайните и непреодни патеки до убавото, во ликовите светови на уметноста, воопшто. За да дадам свој прилог во толкувањето, ми се наиметна потребата да создадам повеќе нови ликовни поими или понимски формации за да објаснам некои појави што настануваат во уметноста од овој вид. Меѓу нив, првично место имама **внатрешната обееност на човекот — уметникот, творецот**, во која и со која се предчува уметничкото тело; **Конструктивната творчка деформација** што ја претрнува духот на уметникот во процесот на своето издигнување да може да го пресоздава светот; **Академскиот наивизам** што е близок со духовитостите на игрите и Ладниот надреализам кој ја апстрактира уметноста од развојната стварност и со еден свој дејствувачност создава продукција што не го загрева духот на човекот и делува одбојно — стерилен — студено. Уводот на

оваа критика не е случаен, бидејќи овие поими, што често ги употребував и до сега, имаат заедничко оправдување, сврзани и со сегашната изложба на академскиот скулптор Петар Хаци Башков.

На скопската ликовна публика, овојпат, Хаци Башков ѝ се претстави најцелосно, со ретроспекција на своите постигања во испитувањето на можностите што ги дава огнот и железото во обликувањето на замислата. Хаци Башков, главно, е предаден на изворни моменти од поднебјето и неговите скулптури имаат тужашно облежје. Во процесот на нивното настанување, уметникот искрено се внесува себе си во делото и така ја создава својата фигура и се создава себе си, за разлика од оние што ја плаѓираат природата (со нејзините случајности) и ги прогласуваат за свои дела.

Ако бараме содржина во скулптурите на овој скулптор, ќе ја најдеме некаде во самите себе. Повеќе во нас, одшто во делото. Но тоа не инициира да ја бараме. Чувството на себеиспитување, најмногу го соодржат „Скулптурите — 1963, 64, 65“. Со нив, уметникот говори за своето место во траурните настани што го снајдоа нашите град во јулска-

та катастрофа. Тука се наслутени внатрешните збивања и состојби и нивната манифестија. (Луфтето и градот се иерарзделна целина од урнатини — во еден момент)...

Вака сфатена и аранжирана, изложбата цртежи и скулптури на Петар Хаци Башков, донесува освежување во оваа богата ликовна сезона. Споменатите скулптури и „Торзата I и II“, претставуваат стожер околу кој се вратат другите експонати, кои со исклучок на неколку „Глави“ и „Маските“, имаат чисто формална насока. Тие се ослободени од асоцијација и го заслужуваат поимот за ладниот надреализам во уметноста. Имаат повеќе декоративно дејство, одшто длабоко уметничко значење. Но битно е она што и самиот уметник е свесен (за вредноста) и му дава пожелено место на изложбата. Тоа се „Скулптурите“, по години и уште некон, меѓу кои особено ангажира едно (Легнато торзо). Без овие експонати, изложбата не би можела да опстане. Но без оние аморфни (фигури) што не ги споменава, таа би изгубила од богатството на амбиентот што е создаден и од можноста да се сфати процесот на создавањето, на уметникот. Тука се наоѓа и врската со академскиот наивизам, со кој, Хаци Башков се впушта во конструктивната творчка деформација на фигуратата (во една насока), во која ја бара нејзината суштина. Можеби генезата на историдните предмети, доколку постојат во секавањето, и појавите, воопшто, и отаде тргнува напоре, во својот развоен правец. Затоа, овие експонати, можат да се вреднуваат со процесот на барање, во кој

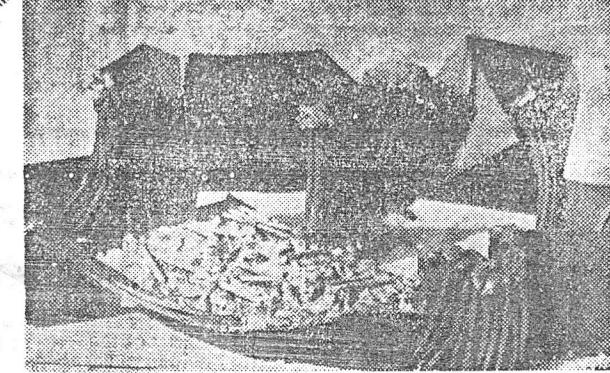
уметникот остава дел од себе, во секоја почната и (оставарувања) замисла.

Хации Башков ја има ефатено материјата и нејзините можности и со застапување на железото — дел по дел, щипка по щипка, ја создава својата фигура, со една уметничка мерка каде да се запре, во создавањето. . Важно е да се спомне дека во сите скулптури, уметникот затвора време, со својата мокна игра на светлото и сенката (во обликувањето на просторот) и води кон размислување во областа на метафизиката на појавите и нивното дејство на промените во светот и сфаќањето на човекот — за човекот, низ времето. Тоа е постигнато со формите на главите во кои може да се назре и да се наизира и да се доживеат некои алогини размислувања.

Петајќи низ изложбата и посекија го впечатокот на сивотии и црнини, во „Скулптурата — 63“ забележава обнова внатрешнина. Тоа ми го привлече внимание, со една асоцијација за внатрешната обееност на човекот, за која долго се застапувам. Но тоа беше само обид за боене на внатрешноста на скулптурата. И самиот уметник се согласи дека тој процес следува. Инаку сите експонати се темни патениирани и асоцираат на изгротини. На места патината е разбита со заварување (апликација) на злато месинг со што се добива облагородено чувство: („Маските“).

Цртежите на оваа изложба, што има сумарен карактер, придонесуваат да се види потегот од кој се раѓаат железните форми. Ми се чини, подобро Ко биде да не давам заклучок за оваа изложба, зашто и таа е само (еден момент) во развојот на овој талентиран уметник.

Јозо. Т. Башковски

Везер, 17 VI 1965, № 530, с. 7